

TENDENCE VE VÝVOJI MANÉVROU

V článku věnuji pozornost otázkám, které v závislosti na způsobech vedení ozbrojeného zápasu a použitých prostředcích ničení ovlivňují tendence vývoje manévru a jeho uplatňování v průběhu vedení armádní útočné operace. K tomu považují za potřebné vymezit pojmy manévr a manévrovost vojsk.

Manévr je jedním z hlavních obsahových prvků operace. Spočívá v organizované a rychlé změně rozmístění nebo složení a využití vlastních vojsk vzhledem k situaci nepřítele s cílem vytvořit co nejvýhodnější podmínky pro úspěšné splnění přijatého zámyslu operace a k dosažení vítězství nad nepřítelem. Manévr pohybem a palbou (úderem) je neoddelitelnou součástí soudobé operace; je základním principem vojenského umění.

Manévrovost vojsk — základní rys soudobé operace — je podmíněna používáním výsoké účinných prostředků ničení, zejména jaderných zbraní. Ovlivňuje ji vysoká pohyblivost vojsk, využívání taktických vzdušných výsadek, výsadkových úderných jednotek a útvarů, vojskového i taktického letectva k vedení operace. Je dána schopností útvarů, svazků a bojové techniky organizované i rychle se přesunout, měnit uspořádání operační sestavy a přenášet úsilí na směry, kde se rozhoduje o výsledku operace, jakož i zasazovat překvapivé a zdrcující úder s cílem co nejefektivněji využít účinků jaderných úderů k úplnému zničení nepřítele.

Bojový řád pozemního vojska ČSLA (Všeob-R-1) nyní zcela jasně definuje manévr a jeho druhy — obchvat, obejít, odchod.

Předpis Organizace a vedení operací (Oper-1-1) v článku 19 stanoví, že „Nejdůležitější podmínkou úspěšného vedení bojové činnosti je manévr silami a prostředky. Pod manévrem je třeba chápat přenášení úderů jadernými zbraněmi a klasickými prostředky na nové směry k vytvoření potřebných uskupení a jeho výhodnějšího rozmístění ke zničení nepřítele...“ Manévr pohybem a palbou (úderem) cituje předpis i na jiných místech. Druhy manévru obdobně jako Bojový řád však nevynechává. Právě novou tendencí vývoje manévru v soudobém ozbrojeném zápase je rozšíření jeho základních druhů. Současné armády svou výzbrojí a technickou vybaveností mohou s využitím charakteru operací vedených převážně na směrech, častěji než dříve vytvářet a využívat mezery v obraně nepřítele k rychlému pronikání do hloubky jeho sestavy a vedení úderů obchvatem (obejitím) do boků a týlu hlavními silami. Druhy manévru nabývají na operačním významu. Potvrzuje to také zásada, že druh manévru se určuje zámyslem činnosti, stupněm, který ho organizuje a hlavně výsledkem, který lze očekávat od jeho provedení (Sverdlov, F. D.: Taktický manévr. Naše vojsko, Praha 1984, s. 21).

Tendence vývoje manévru v průběhu vedení armádní útočné operace mohou být dokonale objasněny pouze ve spojení s jednotlivými praktickými výsledky procesu přípravy a vedení operací ve Velké vlastenecké válce. Z jejich analýzy je zřejmé využití různých druhů manévru a způsobů vedení útočných operací. Velitel armády (frontu) při zpracování zámyslu určoval způsob vedení útočné operace, který v podstatě obsahoval základní druhy manévru a

formy jeho uskutečňování. V prvním a z části i ve druhém období války byl útok armády (frontu) uskutečňován nasazením několika úderů. Úsilí vojsk a vykonávaný manévry nebyly sladěny, a proto nemohlo být dosaženo výraznějších výsledků. V této době nebyl také ještě plně doceněn význam a uplatňování manévru pohybem a palbou v průběhu vedení útočné operace. V dalších obdobích, na základě získaných zkušeností, byly při vedení útočných operací nejvíce rozšířeny druhy manévru:

— úder do jednoho boku s hlubokým obchvatem protistojícího uskupení nepřítele v součinnosti se sousedem, který byl nejčastěji používán při obklíčení velkých uskupení, jako např. obklíčení stalingradského uskupení [vojsky Jihozápadního a Stalingradského frontu], korsuň-ševčenkovského uskupení nepřítele (1. a 2. ukrajinským frontem), odrážnutí a obklíčení východopruského uskupení nepřítele [vojsky 2. běloruského frontu v lednu 1945],

— čelní úder na jednom směru s cílem rozetnout protistojícího nepřítele a zničit ho po částech — viz mogilevskou operaci (2. běloruského frontu v červnu roku 1944), sandomiersko-slezskou operaci (1. ukrajinského frontu v lednu roku 1945),

— čelní údery na dvou úsecích s postupným oboustranným obchvatem protistojícího uskupení nepřítele s cílem jeho obklíčení a zničení; charakteristickým příkladem je běloruská operace (1. běloruského frontu v červnu roku 1944),

— čelní úder s průlomem nepřátelské obrany do velké hloubky s cílem rozdrčení protistojícího uskupení a jeho zničení po částech, např. varšavsko-poznaňská operace (1. běloruského frontu v lednu roku 1945).

Tyto způsoby vedení útočné operace a v nich uskutečňované druhy a formy manévru neztratily význam ani pro dnešní dobu a vyvozování tendencí vývoje manévru. Je však nutné přihlížet ke zvýšeným bojovým možnostem, novým prostředkům ničení, zejména jaderným zbraním a organizaci vojsk soudobé vševojskové armády, které umožňují vést útočnou operaci novými způsoby. K současnému využití poznatků je potřebné zdůraznit především uplatnění úderů na sblíhavých směrech s cílem obklíčit a zničit nepřátelská uskupení; úder na jednom směru s následným rozvíjením útoku do hloubky a do stran jednoho, nebo dvou boků. Osvědčilo se vést čelní roztínavé údery k současnému rozdělení hlavního uskupení nepřítele na několik menších částí, které je možné v dalším snadněji ničit.

Vojska plní úkol s využitím různých druhů manévru, které v době přípravy stanovi osobně velitel v zámyslu útočné operace. Jsou podmíněny rozsahem a druhy použitých prostředků ničení, složením vojsk, poměrem sil a dalšími podmínkami.

Druh manévru v útočné operaci armády je v podstatě způsob vedení útočné operace. Vojské umění rozeznává tři základní principy vedení útočné operace.

Čelní útok na nepřítele na několika nejkratších směrech. Vojska roztínavými údery rozdělí hlavní a další uskupení nepřítele a po částech je zničí. Tendence vývoje manévru nasvědčují, že tento jeho druh, způsob vedení armádní útočné operace, bude stále častěji uplatňován. Dokazují to poznatky z praxe, kdy např. roztínavé údery byly základním manévrem zámýslu na cvičení Dukla-82, Sojuz-83, Štit-84. Je to rychlý manévry, který však vyžaduje soustředění značné množství sil a prostředků a vytvořit velkou převahu nad nepřítelem na směru hlavního úderu, vnovat zvýšenou pozornost organizaci a zabezpečení ničení nepřítele, jenž v důsledku rychlého útoku do celé hloubky jeho sestavy zůstává na bocích a v týlu vlastních vojsk.

Útok vojsk na sblíhavých směrech, při kterém svazky a útvary širokým a hlubokým obejítím a obchvatem uskupení hlavních sil nepřítele jej obklíčí a zničí, často v součinnosti se sousedy. I zde jsou uplatňovány nové tendence vývoje manévru. Zkušenosti získané převážně z přípravy štábů, zejména ze štábního nácviku polního velení ZVO (v prosinci roku 1985) a třístupňového komplexního štábního nácviku (v dubnu roku 1986), to plně dosvědčují. Praktická zaměstnání potvrzují, že tempo útoku s využitím manévru k širokému obejítí a obchvatu (při útoku na sblíhavých směrech) budou vojska zpravidla dosahovat:

— dovedným použitím manévru k úderům do boku a týlu nepřátelského uskupení s využitím vytvořených mezer a vyhodnocených nejslabších míst v sestavě nepřítele,

— rychlým útokem s využitím kombinace druhů manévru ve dne i v noci, bez zdlouhavého zavázání do boje svazků prvního sledu v úsecích fronty (prostorech), kde nepřítel vede úpornou obranu,

— překvapivým a nečekaným manévrem, zejména obchvatem ze vzduchu, v součinnosti s aktivní rychlou a hlubokou činností operační manévrovací skupiny,

— včasným nasazením druhých sledů, záloh k nepřetržitému narůstání úsilí do celé hloubky sestavy nepřítele.

Útok s cílem oddělit hlavní uskupení nepřítele nebo jeho část sil a prostředků a izolovat je od dalších uskupení na válčišti vyžaduje odříznout nepřítele ústupové cesty. Tomu napomáhají nové prvky operační sestavy vševojskové armády — operační manévrovací skupiny, určené k vedení boje v týlu nepřítele, množství a vysoké technické parametry letectva a vrtulníků, které umožňují překvapivě a efektivně kombinovat obchvat (obejití) po zemi s obchvatem ze vzduchu hromadným vysazením vzdušných výsadků různého druhu na nejcitlivější místa, zejména do týlu hlavního uskupení nepřítele. Tím zabráníme organizovanému odchodu nepřítele. V dalším, rozhodným čelním úderem hlavních sil, přitlačit nepřítele k překážkám operačního významu (charakteru) a zničit ho jadernými údery a údery vojsk s následným ovládnutím stanoveného prostoru.

Manévr v konkrétní podobě může mít podle obsahu rovněž formu **jaderného a palebného ničení**. Uskutečňuje se vedením jaderných úderů, mohutnou palbou konvenčních zbraní různých sil a prostředků tankových, motostřeleckých a výsadkových úderných vojsk, vzdušných sil a prostředků, druhů vojsk a speciálních vojsk. Praxe znovu potvrzuje neustálý vývoj tohoto manévru. Jde o tendence, které zvyšují úlohu manévru pohybem v celkovém systému a možnostech ničení nepřítele dělostřelectvem, raketovým vojskem i letectvem v systému manévru palbou (úderu) uskutečňovaného způsobem jaderného a palebného ničení. Je to zejména proto, že řízené střely, rakety a letecké řízené pumy umožňují ničit bodové i pohyblivé cíle a silně bráněné objekty. Dělostřelectvo může kromě tradičního vedení palby celými uskupeními a skupinami (ADS, ARMS, DDS) plnit úkoly palebného ničení i v menších celcích, např. oddíly, bateriemi a není dokonce vyloučeno použití jednotlivých děl, především velké mohutnosti. Letectvo současně vede hromadné a soustředěné údery, ale i samostatné údery jednotlivými letouny a menšími skupinami. To svědčí o zvýšení úlohy operačně taktického manévru palebnými a vzdušnými prostředky. V součinnosti s jejich uplatněním také výrazně vzroste úloha manévru menšími skupinami pozemních vojsk. Zřejmě se to projeví v širším uplatnění manévru přepadovou a diverzní činností. Tyto závěry svědčí také o tom, že ve vztahu k manévru pohybem budeme novým způsobem řešit otázku organizace a zabezpečení jaderného a palebného ničení nepřítele.

Novou tendencí, která se projevuje v této oblasti, je prolínání základních aspektů

vojenského umění s elektronikou a opto-elektronikou. Moderní elektronika a opto-elektronické přenosové systémy totiž umožnily vzájemnou automatickou propojenost průzkumných systémů s palebnými prostředky a ničit v téměř reálném čase zjištěné objekty. Tím vznikla vlastně nová kvalita použití zbraní (zbraňových systémů), která nepochybně ovlivní další vývoj a uplatňování manévru pohybem a palbou (úderu) v armádní útočné operaci.

V průběhu vedení soudobých útočných operací má z hlediska tendencí vývoje manévru značný význam ničení velkých uskupení nepřítele. Je zřejmé, že optimální způsob jejich ničení podmiňuje i volbu příslušného druhu manévru. Ty zpětně diktují požadavky na síly a prostředky, které jej uskutečňují. S přihlédnutím k dnešním podmínkám můžeme využít zkušeností z obklíčkových operací Velké vlastenecké války. Velká uskupení budou zpravidla ničena těmito základními způsoby:

— jadernými údery; v podmínkách vedení operace pouze konvenčními zbraněmi to vyžaduje dovedné sklopení veškeré mohutnosti palebného ničení s manévrem pohybem,

— rozhodnými údery do boku (boků) a týlu nepřítele se současným rozvíjením útoku do hloubky,

— kombinací obou uvedených druhů; to znamená způsobit velké ztráty nepříteli jadernými údery a dokončit jeho zničení bojovou činností vojsk ihned po jaderných úderech, postupně nebo případně současně.

Je příznačné, že vzhledem k soudobým zbraním a způsobům vedení útočné operace nebude při obklíčování nepřítele vytvářena souvislá vnitřní fronta. Důvodem jsou nové podmínky, zejména využití jaderných úderů, jakož i rozhodný útok pozemních vojsk na sbíhavých směrech s cílem obklíčit a zničit hlavní síly nepřítele se současným rozvíjením útoku do hloubky. Myslím, že obklíčení a zničení nepřítele v závislosti na konkrétních podmínkách bude armáda v jaderné válce zpravidla řešit v součinnosti se sousedem a v rámci frontu s využitím neefektivnějšího druhu manévru soudobé operace — manévru jadernými údery. Ve vztahu k obklíčení a zničení nepřítele je to velmi zodpovědný, rozsáhlý a důležitý manévr.

Je zřejmé, že v příštím možném ozbrojeném zápasu, s neomezeným použitím jaderných zbraní, bude hlavním způsobem vedení útočné operace armády právě jaderné ničení nepřítele do celé hloubky jeho sestavy se současným vedením úderů pozem-

ních vojsk na jednom nebo více směrech s cílem využít účinků jaderných zbraní k rozvíjení úspěchu do hloubky a do boků.

Kromě toho budou mít značný význam opatření k snížení účinků jaderných úderů nepřítele na vlastní vojska. Vzniklá situace po jaderných úderech nepřítele bude zpravidla vyžadovat jeho předejití ve vytvoření nového uskupení ze svazků a útvarů, které si uchovaly bojeschopnost. Velmi často vznikne potřeba organizovat manévry k přenesení úsilí na nové směry, přičemž některé mohou ztratit na operačním významu. Takové řešení vyžaduje rozsáhlé uplatnění manévru silami a prostředky i palbou (úderu).

V průběhu vedení soudobé útočné operace vznikají stále nové tendence ve vývoji manévru, který uplatňují vojska společně s obchvatem ze vzduchu. Další snaha naznačuje, že téměř vždy bude třeba rozeznat hlavní uskupení nepřítele a zničit je po částech. I zde je možné převzít některé praktické poznatky z Velké vlastenecké války. Nyní však podmínkou manévru pohybem budou zvýšené požadavky na organizaci i zabezpečení jaderného a palebného ničení nepřítele účastí sil a prostředků armády v prvním jaderném úderu frontu a dalších jaderných úderech vedených v průběhu armádní útočné operace. Ještě náročnější jsou požadavky na organizaci palebného ničení.

Vlivem nové výzbroje a technické vybavenosti armády získávají stále na novém obsahu základní druhy manévru, zejména **obchvat a obejítí**. Pokládáme je zatím za manévry v omezeném taktickém rozsahu. Zvýšení bojových možností prostředků ničení používaných v soudobých operacích však vytvářejí předpoklady k tomu, aby tyto základní druhy manévru mohly být uskutečňovány v operačním měřítku. Tendence vývoje význačné podmiňují nové stálé prvky operační sestavy — operační manévrovací skupiny. Frontové a v podmínkách vševojskové armády zejména vojskové letectvo usnadňuje kombinaci základních druhů manévru s obchvatem ze vzduchu. Taktéž vysoká palebná efektivnost nových zbraní má velký vliv na rozvoj operačního umění ve zvyšování vzdušné pohyblivosti vojsk. Jde o novou tendenci, která je zákonitou nutností vedení soudobých operací. Rostoucí úderná a palebná síla, vysoká pohyblivost a nasycenost vojsk letectvem vytvořily základní předpoklady pro účinnou manévrovou činnost nejen na zemi, ale také ve vzduchu. Cílem tohoto manévru je rychle a s překvapením využít výsledků účinného dalekého palebného ničení nepří-

tele, nedovolit mu obnovit narušený systém činnosti vojsk a palby, rozdělit úsilí jeho prvních i druhých sledů (záloh) a ničit je současně nebo po částech.

Vzdušný a pozemní charakter soudobé armádní útočné operace vytváří výhodné předpoklady pro použití neočekávaných způsobů manévru. K novým způsobům vedení útočné operace můžeme zařadit obejítí nepřítele ze vzduchu. Stále výrazněji se tato činnost bude spojovat s vedením kombinovaných pozemních a vzdušných úderů z různých směrů silami vojsk útočících čelně, s využitím základních druhů manévru. Najdou uplatnění zejména v součinnosti s operačními manévrovacími skupinami a přepadovými odřady, které proniknou do hloubky operační sestavy nepřítele. K novému druhu manévru můžeme tedy přiřadit **obejítí nebo obchvat nepřítele ze vzduchu**. Je pravděpodobné, že v budoucnu může patřit mezi základní druhy manévru. Poprvé byl uveden manévry v operačním měřítku v praxi realizován při cvičení Štít-84.

Výhodou obchvatu nepřítele ze vzduchu je nezávislost manévru vojsky na stavu pozemních komunikací. Lze jím získat čas, předejít a překvapit nepřítele, rychle přenášet úsilí z jednoho směru (prostoru bojové činnosti) na druhý. Umožňuje vést vysoce účinnou přepadovou činnost s různými důležitými objekty v hloubce a plnit jiné závažné úkoly.

V další části článku se zaměřím na vyzvození tendencí **vývoje manévru v průběhu vedení armádní útočné operace po prvcích**, které jej uskutečňují (síly a prostředky).

Nový materiálový základ operace — jaderné zbraně, vysoce efektivní konvenční prostředky ničení se zvyšujícími účinky, dosahem a rychlou činností, značně pohyblivá bojová technika — podstatně zvýšily význam a uplatňování manévru v průběhu vedení armádní útočné operace. Dodal mu novou kvalitu, vyjevil nové možnosti jeho uskutečňování a obohatil jej novým obsahem. Je tedy zřejmé, že tyto materiálové podmínky jsou předpokladem vzniku dalších tendencí v uplatňování manévru ve vedení operace.

Z těchto důvodů je proto nutné na organizaci a zabezpečení manévru v soudobých útočných operacích pohlížet jako na nepřetržitý tvůrčí proces. Stále výrazněji bude nerozlučně spjat s hlubokou analýzou vývoje nových způsobů jejího vedení. Rychle bude reagovat na všechny změny, které se zpětnou vazbou tvořivě uplatní v oblasti manévru vojsky.

V soudobých podmínkách vedení ozbrojeného zápasu je charakter vzájemných vztahů mezi objektivními podmínkami války a vojenským uměním principiálně jiný. Příčiny této přeměny jsou zcela jasné. Modernizují se a zavádějí do výzbroje nové jaderné, ale také konvenční zbraně. Jejich bojové možnosti a efekt prudce rostou. Mnohé vlastnosti nových zbraní zřejmě ovlivní charakter vedení operace, a v jejím rámci také význam a uplatňování manévru. Nejvýraznější vliv na zvýšení úlohy manévru má zvyšování přesnosti a дальky střelby s automatickým vyhledáváním cílů a spolehlivým řízením úderů a palby.

Z hlediska dalších směrů rozvoje základních druhů taktického manévru z operacního pohledu je potřebné brát v úvahu zvětšení дальky střelby nových palebných prostředků, které jsou schopny ničit objekty na vzdálenost až 37 km. To značně zvyšuje předpoklady k hlubokému palebnému působení na nepřítele a umožňuje ničit nepřitele nejen v dotyku, ale zejména jeho druhé sledy (zálohy) a prostředky jaderného napadení, průzkumné a palebné systémy, vysoce přesné zbraně, letectvo na letištích, prostředky PVO i REB rozmístěné v hloubce. A nejen to, poskytuje novou perspektivu uplatnění hlubokého manévru silami a prostředky. Dalším hlediskem, které rozšiřuje uplatnění manévru v operačním rámci, jsou vlastnosti některých nových druhů klasického střeliva, jež se svými ničivými účinky a bojovým efektem přibližují jaderným zbraním. To je umožněno použitím takové munice, kterou lze přesně a účinně ničit cíle, objekty i vojska a soustředěnou palbou vytvářet na hlavních směrech útoku pásma úplného zničení nepřítele. Tím se charakter operace vedené pouze konvenčními zbraněmi do určité míry přiblíží podmínkám a charakteru jaderné války. Jsou vytvářeny příznivé předpoklady pro rozhodnou, aktivní, rychlou a dynamickou činnost s uplatněním manévru operačního rozsahu. Vznikají nové možnosti využití různých způsobů a forem manévru. Mezery v sestavě nepřítele, které byly vytvořeny mohutnými údery konvenčních zbraní, mohou vojska v krátké době využít k úspěšnému prolomení obrany, obchvatu nebo obejítí velkých nepřátelských uskupení a k rozhodnému rozvíjení útoku do velké hloubky s širokým využitím různých forem manévru.

Jsem toho názoru, že význam hlubokého palebného manévru ve prospěch pohybu se také zvýší v důsledku náročného požadavku efektivního ničení nepřítele s důrazem na průzkumné a palebné systémy, přesné zbraně a novou bojovou techniku. Důleži-

tou podmínkou jejich úspěšného ničení je rychlost, která musí zajistit předjetí těchto prostředků ve vedení hromadných úderů. Záleží přitom na včasné zjištění cílů a v součinnosti s manévrem vlastních palebných prostředků zabezpečit jejich zničení v prvním pořadí. Výraznější zvětšení hloubky palebného ničení vyžaduje nutnost předjetí nepřítele v mohutných úderech a tím získat čas a udržet iniciativu.

Zmíněná opatření vytvářejí perspektivu rozvoje vedení hlubokých armádních útočných operací, jejichž podstatou je princip pružného spojování palby, úderu a manévru, zvláště manévru palbou (úderu).

Souhrn nových vlastností, jimiž se zbraně a jejich použití odlišuje od současného klasického využití, ovlivní způsoby uplatňování manévru v průběhu vedení armádní útočné operace a zvýší jeho význam.

V každém období vývoje vojenského umění se mění úloha a místo manévru v operaci a boji. Zvyšuje se množství zúčastněných vojsk a vzrůstá rozhodnost cílů jeho vedení. Tyto zákonitosti jsou zvláště výrazné v posledních letech vzhledem k zavedení kvalitativně nových prostředků ozbrojeného zápasu. Myslím, že se zvláště projeví koncem 90. let, kdy je předpoklad plného rozvinutí nových systémů průzkumu a vysoce přesných zbraní nepřítele a přezbrojení jeho vojsk nejmodernější bojovou technikou a výzbrojí. Zavedením nové bojové techniky a výzbroje dosáhne nepřítel zvýšené palebné a úderné síly i manévrovací schopnosti vojsk. V důsledku toho rozhodný a smělý manévry silami, prostředky, jaderným a palebným ničením ještě výrazněji ovlivní průběh a výsledek armádní útočné operace.

Použitím nových průzkumných a palebných systémů a vysoce přesných zbraní nepřítel zamýšlí mařit manévry vojsky v dotyku i hloubce. Pomocí nich předpokládá zvýšit přesnost palebných prostředků i hloubku působení, znemožnit manévry druhými sledy (zálohami) k frontě a jejich zasazení do útoku. Proto je nanejvýš potřebné zabývat se touto problematikou, získávat nové znalosti o organizaci a spolehlivém, přesném i včasné ničení uvedených prostředků a zajistit bezpečnou, účinnou, aktivní ochranu a obranu vlastních vojsk.

Je zřejmé a předchozí poznatky to nejen jednou potvrdily, že zavádění průzkumných a palebných systémů, vysoce přesných zbraní i nové bojové techniky s účinnými operačně taktickými parametry, ovlivní základní faktory manévru pohybem, palbou (úderu). Vlivem přesných, mohutných a

efektivních prostředků ozbrojeného zápasu se podstatně zvýšil význam manévru a je rozšířeno jeho uplatnění v průběhu armádní útočné operace. Soudobý manévr nabývá značně hlubokého a všestranného prostorového charakteru. Zahnuje všechny stránky vojenského umění a v útočné operaci se uplatní na zemi, ve vzduchu i ze vzduchu.

V důsledku vzniku nových podmínek bude pravděpodobně potřeba jiným způsobem vytvářet úderná uskupení a operační sestavu. Situace může často vyžadovat rozmísťování vojsk mimo prostory dosahu průzkumných a palebných systémů i vysoce přesných zbraní nepřítele a na plánovaný směr úderu zabezpečit jejich rychlé přeskupení. Takový způsob vedení útočných operací byl ověřen a často uplatňován již ve Velké vlastenecké válce, přičemž zvláštní pozornost byla věnována utajení zámyslu zasažení úderného uskupení a hlavních způsobů manévru. Zásady dovedného vytváření operační sestavy a úderných uskupení nyní zvýrazňují technicky dokonalejší prostředky ničení a způsoby jejich použití.

Myslím, že s postupným vybavováním

vojsk novou bojovou technikou a přesnými zbraněmi bude nutné přehodnotit i normy vytváření hustot dělostřelectva a jednotkových palebných prostředků na kilometr fronty, a to především na důležitých směrech (úsecích palebného ničení) s využitím nových, účinných způsobů manévru silami a prostředky. Rozhodujícím požadavkem přitom bude dosáhnout v palebné síle nejen kvantitativní, ale zejména kvalitativní převahy nad nepřítelem. V současné době z hlediska uplatnění manévru vojsky (vzhledem k možnostem nových prostředků ničení nepřítele) se výrazně zvyšuje úloha kvalitativního porovnání sil a prostředků, s důrazem na hlavní směr úderu a v rozhodující době.

Je jisté (a potvrzují to také poznatky), že celkovou kvalitativní převahu nepřítele bude nutné v nových podmínkách vedení operace eliminovat soudobou bojovou technikou, která je v současných podmínkách hlavním a rozhodujícím prostředkem uskutečňování manévru pohybem a palbou. Kvalitativní poměry sil a prostředků, které uvádím k potvrzení mého názoru — viz **tabulku**.

Tabulka

Prostředky	Kvalitativní poměr					
	od (USA)	td (vyzbrojená tanky vz. 72)	od (USA)	msd (vyzbrojená tanky vz. 55)	md (NSR)	msd (vyzbrojená tanky vz. 55)
Dělostřelectvo	1	1	1	1,1	1	1,3
Tanky	1,1	1	2,5	1	1,3	1
Tanky a protitankové zbraně: tankům a BVP	1,5	1	2,7	1	1,3	1
Tanky a BVP: tankům a protitankovým zbraním	1,2	1	2,2	1	1,2	1

Z výsledků poměru sil je zřejmé, že význam nových prostředků ozbrojeného zápasu, jimiž bude vyzbrojena zejména americká obrněná divize koncem 80. let, v porovnání s kvalitativními možnostmi naší současné tankové (motostřelecké) divize, je značný (výjimkou jsou jen prostředky dělostřelectva).

Kvalitativní srovnání má zvlášť velký význam, protože obhajuje procesy změn vývoje dynamiky zkoumaných jevů, které nelze v mírové praxi reálně ověřit.

Jsem toho názoru, že bude nutné, kromě jiných opatření, podstatně zvyšovat účinnost a možnost manévru vojsky a způsoby jeho uplatňování v operaci.

Kvalitativně nové prostředky ozbrojeného zápasu zřejmě ovlivňují i jiné hlavní principy přípravy a vedení operace. Mohou být příčinou přehodnocení také některých otázek uvádění vojsk do bojové pohotovosti, zejména v důsledku nových způsobů zahájení prvních operací k odrazení agrese na počátku války.

Ze získaných poznatků a charakteristických rysů vedení soudobých útočných operací na počátku války je možné předpokládat, že svazky a útvary v útočné operaci armády budou již v taktické, tím více v operační hloubce působit zpravidla na samostatných směrech. Nevýhodou v sestavě budou odkryté boky a týly. Proto je zapotřebí vést útočné operace ve vysokém tempu, rozhodně a s překvapením, čímž se význam manévru nepochybně zvýší.

Manévr silami a prostředky v podmínkách soudobé operace ovlivňují ještě další okolnosti. Např. v moderních armádách jsou intenzivně uskutečňována opatření v oblasti REB s cílem získat radioelektronickou převahu rušením a spolehlivou ochranu vlastních systémů a prostředků velení vojskům. Právě tyto prostředky mají za úkol nejen zabezpečit funkci velení vojskům a řízení manévru, ale jsou rovněž mohutným prostředkem přímého působení na nepřítele — speciální bojovou silou. Poznátka, které získáváme ze cvičení (zejména v vševojskových taktických) potvrzují, že jejich vliv na vedení manévru v operaci (boji) je značný. Trvalé kvalitativní a kvantitativní převahy nad nepřítelem na rozhodujících směrech bude třeba dosáhnout nejen v silách a prostředcích, ale také v éteru. Bez splnění tohoto závažného požadavku nemůžeme vést úspěšně vysoce manévrovou útočnou činnost s využitím všech palebných prostředků.

Tyto a další skutečnosti budou mít zákonitě vyšší požadavky na manévr po zemi a ve vzduchu, zpravidla však na jejich vzájemnou součinnost.

Dosud získané zkušenosti z operačních i vševojskových taktických cvičení naznačují některé možnosti ochrany a obrany vlastních vojsk proti působení průzkumných a palebných systémů a účinkům vysoce přesných zbraní nepřítele. Tkví především v uplatnění předností aktivního manévru vojsky, který je nutné uskutečnit rychle, organizovaně, utajeně, s překvapením, na nejkratších směrech, s využitím přirozených vlastností terénu, za použití prostředků REB i PVO a dalších technických prostředků, jako např. speciálních ženíjních masek, koutových odrážeců, dýmových clon na odkrytých úsecích komunikací a na čarách přechodu ke zteči atd. (Podrobně jsou tyto otázky řešeny v článkách mjr. Ing. Petra Němce a pplk. Ing. Antona Výboha.)

Vojska ČSLA v součinnosti s ostatními spojeneckými armádami členských států Varšavské smlouvy jsou schopna umlčovat (ničit) průzkumné a palebné systémy i vysoce přesné zbraně nepřítele, jeho prostředky jaderného napadení, živou sílu a další důležité objekty. Dále mohou zabezpečit v plném rozsahu palebnou přípravu a podporu útoků vojsk, manévr druhými sledy a zálohami. Vzhledem k současnému vývoji bude vhodné hledat nové způsoby k účinnějšímu propojování všech druhů průzkumu s palebnými prostředky a zkoumat možnosti podstatného zkrácení doby potřebné k zahájení palby (úderu) na cíl od okamžiku jeho zjištění. V soudobých podmínkách, kdy většina palebných prostředků je vysoce pohyblivá a zpravidla mění palebná postavení bezprostředně po palebném přepadu (úderu), je otázka jejich efektivního ničení závislá na času a manévru. Další zefektivnění boje s průzkumnými a palebnými systémy, přesnými zbraněmi i prostředky jaderného napadení nepřítele vyžaduje dokonalé zvládnutí bojové techniky a složitých zbraňových kompletů.